

finns goda chanser att diskussionerna kommer att fortsätta och fördjupas även framöver.

University of Oxford

CHARLOTTA FORSS

Torbjörn Nilsson, *Torgslaget 1829: Myter och minnen om ett norsk-svenskt drama* (Stockholm: Santerus förlag 2018). 316 s.

Det var ett folknöje att dra sig ner mot kajen och hälsa de stora fartygen välkomna till huvudstaden. På kvällen den 17 maj anlöpte den majestätiska hjulångaren *Constitutionen* på utsatt tid, exakt klockan 18:00. Folk hurrade lite extra, det var ju grundlagsdagen – den femtonde i ordningen sedan den norska grundlagen och konstitutionen antagits i Eidsvoll år 1814. Bland de jublande fanns även studenten och den blivande nationalskalden Henrik Wergeland. Denne skulle komma att få en avgörande betydelse för minnet av händelserna på Stortorget i Christiania kvällen den 17 maj 1829.

Det tycks ha varit ett tvärsnitt av stadens befolkning – kvinnor och män, barn och vuxna, tjänstefolk och herrskap, arbetare och borgerskap, studenter och ämbetsmän – som hurrade för den ankommande båten, men även för konstitutionen (med k) och för den norska nationen. Patriotiska sånger sjöngs, de som inte kunde texterna kunde följa de sånghäften som delats ut: folkvimlet var planerat! Så även rörelsen från bryggan mot Stortorget strax efter *Constitutionens* ankomst. Studenterna hade kallat till festmåltid med anledning av dagen. Det var en medveten provokation; allt firande av grundlagsdagen hade förbjudits av den impopulära Karl XIV Johan, vilket skulle övervakas av den än mer impopulära ståthållaren Baltzar von Platen. Även om uppslutningen bland studenterna inte var särskilt stor, endast 22 personer var anmälda till festen, så hade den oroat myndigheterna. Polis och militär var förvarnade, man väntade oroligheter.

På torget växte folksamlingen men inga källor är tillräckligt tillförlitliga för att ange dess storlek. Klockan tio på kvällen borde lugn och ordning råda, men folket blev kvar. Efter muntliga varningar fanns lagligt stöd att sätta in militär för att skingra folkmassan. Beslutet togs av den militära kommandanten på plats, men ansvaret vilade ytterst på von Platen. För ett kort tag blev det våldsamt: ridande soldater gjorde chockräder och vevade med flatsidan av sina sablar bland folket. Ett trettiotal personer skadades. Över 80 fotsoldater hade laddat sina gevär och placerats ut på torget och de omgivande gatorna, men några skott kom aldrig att avlossas, inga dödsfall kunde rapporteras, endast sex personer greps.

Året därpå skedde junirevolutionen som krävde mängder av dödsfall i Paris. I Stockholm sköts tre personer ihjäl i de så kallade Crusenstolpekravallerna under en lång och orolig sommar 1838, och ytterligare tio år senare dödades minst 18 personer på Stockholms gator av militärens vapen. Man kan konstatera att det spända läget i Christiania hade mynnat ut i en relativt begränsad skärmytsling. Inte desto mindre är Torgslaget 1829 betydligt mer känt och omtalat i Norge än motsvarande händelser i Sverige. Hur kan det komma sig?

Svaret torde ligga i den samtida opinionen och i den debatt som uppstod. Torbjörn Nilssons bok bär titeln "Torgslaget 1829", men kunde – som han också själv skriver – likväl ha haft titeln "Slaget om Torgslaget". Det är i kampen om den historiska berättelsen som historien skapas. Eller som Nilsson själv formulerar det: "Torgslaget [...] blev en historisk händelse på grund av dess bidrag till den nationella historieskrivning – eller mytbildning om man så vill – som i sin tur kom att forma det moderna Norge politisk och kulturellt." (s. 16) Det militära överväldet, som förvisso inte var dödande men likväl sårande, gav en bild och en berättelse om den svenska överheten som den samtida nationella rörelsen gärna såg att sprida. För vår egen historieskrivning kan vi på liknande sätt gå till händelserna i Ådalen 1931, som delade den svenska politiska skalan i två läger om vem som bar skulden till våldet.

Debatten om Torgslaget påbörjades dagarna efter oroligheterna men kom att pågå och blossa upp under mycket lång tid därefter (själva begreppet "Torgslaget" kom i bruk först under 1870-talet). För att förekomma en folklig reaktion hade polismästaren redan tre dagar efter händelserna publicerat sin officiella rapport i en av de liberala nyhetstidningarna. Men kritiken mot polisen och militären växte, berättelser om polisbrutalitet dominerade pressen. Successivt ändrades tonen och attackerna kom att riktas alltmer mot Balzar von Platen. Poeten Henrik Wergeland gjorde en stor poäng av Torgslaget, han var drivande i den efterföljande debatten men kom även långt senare att själv användas i bruket av Torgslaget som en nationalistisk manifestation.

Torgslaget 1829: Myter och minnen om ett norsk-svenskt drama är en bok lika mycket om Norge och dess förhållande till Sverige och den svenska överheten under unionstiden som om en enskild händelse som trots dess skenbara obetydlighet har spelat en roll i formandet av det moderna Norge. Torgslaget finns i det norska folkets medvetande och i elevernas skolböcker, oftast illustrerat med samma kolorerade teckning av Hans E. Reimers som omger Nilssons bok. Egentligen finns inte mycket att säga om händelserna i sig. Läsaren får vänta över 100 sidor, till fjärde kapitlet (av åtta), för en djupare beskrivning av vad som hände på torget. I stället erbjuds en bred översikt av

det politiska läget, de centrala aktörerna och platserna i det tidiga 1800-tallets Christiania. Bokens andra halva ägnas åt de efterföljande händelserna samt debatten i media och i den norska politiken och kultursfären. I det avslutande kapitlet låter författaren diskutera händelserna som en del i det norska nationsbygget. Flera förutsättningar krävdes för att händelserna den 17 maj 1829 skulle komma att leva vidare. Dessa har Torbjörn Nilsson på ett skickligt sätt lyft upp och beskrivit i sin bok.

Stockholms universitet

MATS BERGLUND

Andrej Kotljarchuk & Olle Sundström (red.), *Ethnic and Religious Minorities in Stalin's Soviet Union: New Dimensions of Research* (Huddinge: Södertörns högskola 2017). 283 s.

Throughout its imperial history, Russia was made up of a tapestry of nationalities and religious denominations. The institutionalized primacy of the Russian language and the Christian Orthodox church contributed to the homogenization of the vast Eurasian empire, yet the overall picture had not changed much by the early Soviet period. But in the 1930s there entered a new vehicle of homogenization in the form of the Stalinist doctrine of *Homo Sovieticus*. Often intertwined, ethnic identity and religious allegiance tend to run counter to unification efforts and are seen by authorities as mediums of otherness or, in multi-ethnic settings, as unwanted diversity. The Stalinist purges of the later 1930s eradicated even the semblance of diversity that conflicted with official ideology. It is, therefore, important to ask how ethnic and religious minorities fared through this challenging time.

Ethnic and Religious Minorities in Stalin's Soviet Union includes ten essays that originated in two conferences held in Umeå in 2011 and 2013 on ethnic minorities and the Great Purge. Case studies of various minorities are presented after the framework of Stalinist terror is outlined from the perspective of ethnic policy.

Hiroaki Kuromiya maintains that even after decades of research we have only an incomplete picture of the Great Terror, which he studies as an example of "total counterintelligence." Having kin abroad, minorities became prime suspects of national disloyalty. In fact, they were predefined as perpetrators. Andrey Savin shows that a preconceived assumption of a link between ethnicity and class hostility sufficed to mandate restrictive minority policies, often executed at the discretion of local authorities. It is noticeable that Germans were not exempt from such policies even at the